

**ECOLOGISCHE TOETSING BIJ
ONTHEFFINGSAANVRAAG FLORA- EN
FAUNAWET WEITEVEEN**

PROLANDER

8 mei 2015
078409370:A - Definitief
C01022.100373.0100

Inhoud

1	Inleiding	2
1.1	Aanleiding en doel	2
1.2	Doel en belang activiteiten	2
2	Beschrijving plangebied en maatregelen	4
2.1	Ligging plangebied.....	4
2.2	Gebiedsbeschrijving	5
2.3	Activiteiten	9
2.4	Aanwezige beschermde soorten	10
2.4.1	Vaatplanten.....	11
2.4.2	Vogels	12
2.4.3	Zoogdieren.....	13
2.4.4	Amfibieën	16
2.4.5	Reptielen	17
2.4.6	Vissen	17
2.4.7	Insecten en ongewervelden	17
3	Toetsing aan de Flora- en faunawet	19
3.1	Mogelijke effecten op beschermde soorten	19
3.2	Toetsing aan de Flora- en faunawet	21
3.3	Voorkomen en beperken van schade	22
3.4	Compenserende maatregelen.....	25
3.5	Soorten waarvoor een ontheffing wordt aangevraagd en de betreffende overtreding	25
3.6	Gunstige staat van instandhouding	26
Bijlage 1	Gebruikte literatuur	28

1 Inleiding

1.1 AANLEIDING EN DOEL

De Bestuurscommissie Bargerveen-Schoonebeek is verantwoordelijk voor het realiseren van het hydrologisch herstel van het Bargerveen. In het kader daarvan is een groot aantal PAS-maatregelen geformuleerd, die de komende jaren zullen worden uitgevoerd. Een van de plangebieden ligt ter hoogte van het dorp Weiteveen. De maatregelen hebben als doel verdere verdroging en inklinking van het Bargerveen ter plaatse tegen te gaan en daarnaast de wateroverlast ter hoogte van het lintdorp Weiteveen weg te nemen. Hiervoor wordt een hydrologische bufferzone net buiten het Bargerveen aangelegd, aangeduid als de Laars van Griendtsveen. Daarnaast worden in het Bargerveen zelf, ten zuiden van het dorp leemruggen aangebracht. Dit deel van het plangebied wordt aangeduid als Zuidelijke leemruggen Weiteveen. In de Laars van Griendtsveen komt tevens een schaapskooi die open wordt gesteld voor bezoekers.

Omdat ruimtelijke ingrepen schade kunnen veroorzaken aan beschermde soorten, dienen dezen te worden getoetst aan de Flora- en faunawet. Uit deze quickscan (ARCADIS, 2015) is gebleken dat niet alle schade is te voorkomen en dat een ontheffing aangevraagd dient te worden.

De voorliggende ecologische toetsing dient als onderbouwing bij de ontheffingsaanvraag en geeft weer hoe negatieve effecten op de betreffende beschermde soorten worden geminimaliseerd en op welke wijze de gunstige staat van instandhouding van de soorten wordt gegarandeerd. De toetsing gaat in op de maatregelen ter hoogte van de Laars van Griendtsveen en Zuidelijke leemruggen Weiteveen. Omdat geschikt leem vrijkomt in maart/april van dit jaar (2015) bestaat de wens dit leem zo snel mogelijk op de juiste plaats in het gebied te verwerken. Daarom worden in deze toetsing de maatregelen ter hoogte van Laars van Griendtsveen en ter hoogte van de Leemruggen zuidzijde Weiteveen apart behandeld.

1.2 DOEL EN BELANG ACTIVITEITEN

Doel

De PAS-maatregelen hebben als doel verdere verdroging en inklinking van het Natura 2000-gebied Bargerveen ter plaatse tegen te gaan en de kwaliteit van de aangewezen habitattypen te verbeteren. Het doel is het gebied inrichten als buffergebied zodat het Natura 2000-gebied natter en stabiel wordt (actief hoogveen heeft naast voldoende water ook stabiele, hoge waterstanden nodig). Hiervoor wordt een geul aangelegd in de Laars van Griendtsveen, om het veengebied ten zuiden van het dorp Weiteveen te voeden met gebiedseigen water. Ten zuiden van het dorp Weiteveen worden leemruggen aangebracht. Hiermee wordt tevens de wateroverlast ter hoogte van het lintdorp Weiteveen weggenomen. De bestaande schaapskooien in het Bargerveen worden verwijderd en ter hoogte van het agrarisch perceel de Laars van Griendtsveen wordt een nieuwe schaapskooi/koestal gebouwd. Dit heeft als doel de schapen en koeien 's nachts op stal te houden om het merendeel van de mest op stal op te kunnen vangen. Dit om de hoeveelheid voedingsstoffen, waaronder stikstof, die in het systeem van Bargerveen komen te

verminderen. Omdat de koeien en schapen grazen in het Bargerveen, zorgt deze maatregel voor een netto afname van stikstof.

Belang

Het hoogveenherstelproject wordt uitgevoerd in het kader van belangen j en b. Belang j geldt voor ruimtelijke ontwikkeling van hoogveen. Belang b is voor de bescherming van flora en fauna. Door middel van hydrologisch herstel worden de instandhoudingsdoelen (habitattypen) van het Natura 2000-gebied Bargerveen en daarmee het leefgebied van de daarvan afhankelijke flora en fauna veilig gesteld. Hiermee vindt bescherming plaats van flora en fauna.

Reden van groot openbaar belang

Er is sprake van een dwingende reden van groot openbaar belang omdat het gaat om herstel van prioritaire habitattypen. Gezien de maatregelen die worden genomen voor prioritaire habitattypen kan worden gesproken van maatregelen gericht op milieu wezenlijk gunstige effecten geldt ook belang e.

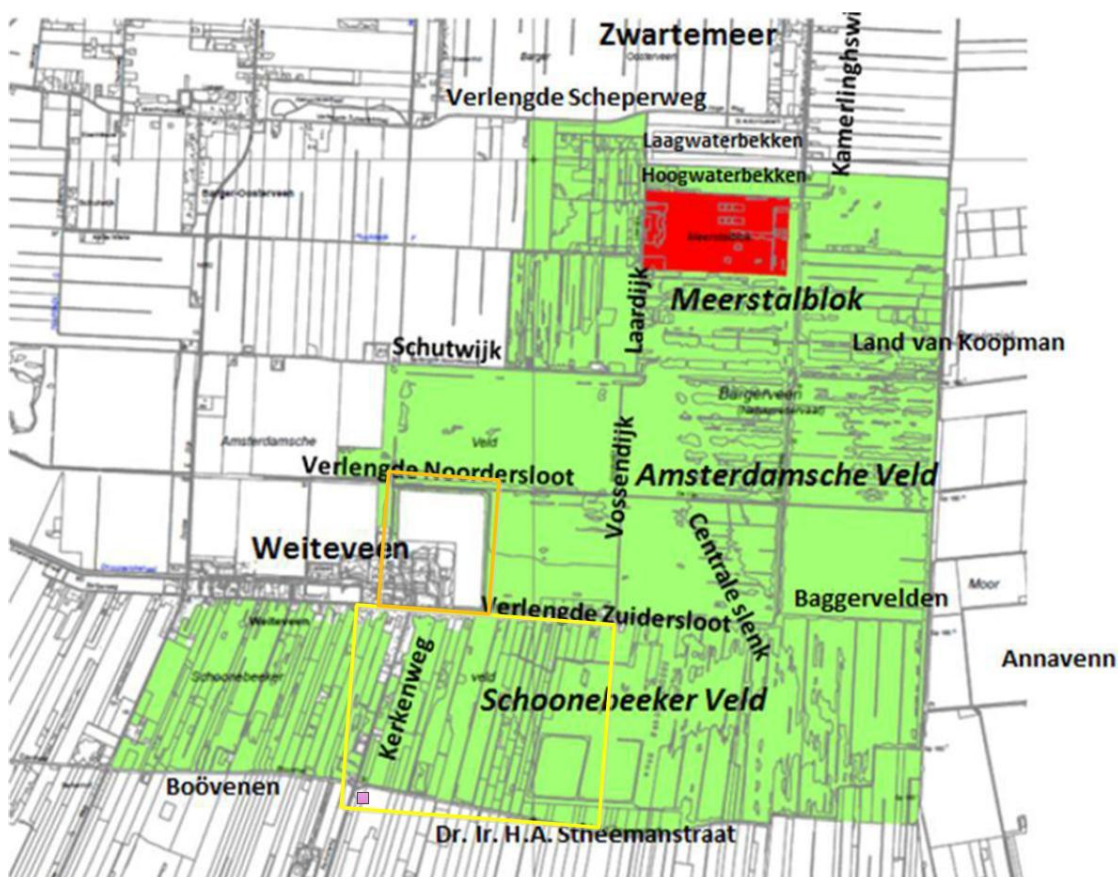
Beschrijving alternatieven

Het hydrologisch herstel heeft als doel een structurele verbetering van de waterhuishouding van het veen te bewerkstelligen, met het oogmerk de hoogveenhabitattypen bestendiger te maken tegen de negatieve invloed van stikstof. Er zijn geen alternatieven dan hydrologisch herstel. Alle andere maatregelen, zoals plaggen, hebben slechts een tijdelijk effect. Deze maatregelen dragen niet bij tot herstel van het systeem zelf. Om tot voldoende hydrologisch herstel te kunnen komen, zodat de doelstellingen behaald kunnen worden, is de inrichting van de bufferzone en de aanleg van leemruggen noodzakelijk.

2 Beschrijving plangebied en maatregelen

2.1 LIGGING PLANGEBIED

Het plangebied is gelegen in de gemeente Emmen in het zuidoosten van de provincie Drenthe bij het lintdorp Weiteveen. Deelgebied Laars van Griendtsveen met een oppervlakte van ca. 40 ha ligt ten noordoosten van Weiteveen (zie Afbeelding 1, oranje gemarkeerd), deelgebied Zuidelijke leemruggen Weiteveen, met een oppervlakte van ca. 120 ha, ligt ten zuiden van het lintdorp (geel gemarkeerd) en valt binnen het Natura 2000-gebied Bargerveen.

Afbeelding 1: Ligging van het plangebied. Deelgebied Laars van Griendtsveen is oranje gemarkeerd en deelgebied Zuidelijke leemruggen Weiteveen is geel gemarkeerd. Leemdepot is roze gemarkeerd. Het Natura 2000-gebied Bargerveen is groen gemarkeerd. (Rood gemarkeerd: met het Natura 2000-gebied samenvallende Beschermd Natuurmonument) Bron: *Beheerplan Bargerveen, definitief*.

2.2 GEBIEDSBESCHRIJVING

Laars van Griendtsveen

Onderstaand is het deelgebied Laars van Griendtsveen van noord naar zuid beschreven.

- Het noordelijke deel van de Laars van Griendtsveen bestaat uit een houtwal van ongeveer 700 m lang met daartussen een watergang (afwatering). De houtwal bestaat uit begroeiing van voornamelijk berk en eik. De houtwal bestaat uit relatief grote bomen, gemiddeld tot 20 m hoog. De houtwalvegetatie is gelegen op wallen. De niet droogvallende watergang watert het veen en aangrenzend landbouwgebied af. De oevers van de watergang zijn steil en worden intensief beheerd. De oevervegetatie bestaat uit voedselrijk grasland (zie Foto 1).

Foto 1: Houtwal met bomen en afwateringssloot.

- De Laars van Griendtsveen bestaat op dit moment uit bouwland. Het is zwaar bemest en dus zeer voedselrijk. Omdat het intensief bewerkt is, is het momenteel geen geschikt habitat voor beschermde plantensoorten (zie Foto 2).

Foto 2: Bouwland Laars van Griendtsveen.

- Het bouwland wordt aan de westkant begrensd door een sloot. De sloot is begroeid met opslag van berk en wilg, met riet, pitrus en grassen. Er is geen goed ontwikkelde oever- of onderwatervegetatie. Door uitspoeling van het naastgelegen bouwland is de sloot zeer voedselrijk (zie **Fout!** **Verwijzingsbron niet gevonden.**, Foto 3 en Foto 4).

Tabel 1: Foto's 3 en 4: Westelijk gelegen watergang.

- Aan de oostkant van de Laars ligt een houtwal, met daarnaast een waterloop. De houtwal bestaat uit jonge berkenopslag met eiken met een hoogte van ongeveer 10-15 m en is ongeveer 900 m lang. De waterloop (schouwsloot) vormt de afwatering van het heideterrein dat ten zuiden ligt van de Zuidersloot. De waterloop wordt geregeld geschoond en de oevers worden intensief beheerd. De watergang is voedselrijk. Er is geen sprake van een goed ontwikkelde oever- en/of watervegetatie (zie Foto 5).

Foto 5: Oostelijk gelegen houtwal met watergang.

- Het open landbouwgebied van de Laars van Griendveen wordt gescheiden van het dorp Weiteveen door een bos (zie Tabel 2). Het betreffende bos bestaat uit relatief jonge staken met hoofdzakelijk berk en eik. Door het bos lopen paden (zie Tabel 2, Foto 6) en in het bosgebied liggen verschillende wallen (zie Tabel 2, Foto 7). De bodemvegetatie is slecht ontwikkeld en bestaat hoofdzakelijk uit grassen, braam en enkele hulststruiken.
- Ter hoogte van de noordoosthoek van het bosperceel ligt een heideterreintje dat voornamelijk bestaat uit struikheide met op de nattere delen dophei. Hier vinden geen ingrepen plaats.

Tabel 2: Foto's 6, 7, 8 en 9 geven een beeld van het bos en het heideterreintje tussen het dorp Weiteveen en het landbouwperceel.

- Aan de zuidkant van de Laars van Griendtsveen, tussen het agrarisch perceel en de weg, ligt een houtwal en een watergang. De houtwal is ongeveer 750 m lang en enkele meters breed. De watergang wordt geregeld geschoond en staat zomers geregeld droog. De watergang is voedselrijk. Goed ontwikkelde oever -en/of onderwatervegetatie ontbreekt (zie Tabel 3, Foto 10 en Foto 11).

Tabel 3: Foto's 10 en 11 houtwal met watergang tussen landbouwperceel en de weg Zuidersloot.

Zuidelijke leemruggen Weiteveen

- Het plangebied vanaf de Zuidersloot wordt aangeduid als slagenlandschap met bloemrijke graslanden en bovenveense graslanden (onderdeel van prioritair habitatype heischrale graslanden). Het is ontstaan door het ontginnen van het hoogveen. Deze ontginning is in verschillende fasen uitgevoerd en abrupt afgebroken waardoor er per perceel grote verschillen zitten in de mate waarin het veen is afgegraven. Hierdoor zijn verschillen in de hoogte van het maaiveld ontstaan tot 2 meter evenals verschillen in bodemstructuur. Dit op zijn beurt heeft grote gevolgen voor de waterhuishouding. Het verschil in veenafraving heeft geleid tot een mozaïsch van vegetatietypen met daartussen houtwallen en kleine bospercelen. Enkele percelen ter hoogte van het dorp waren tot voor kort regulier als landbouwperceel in gebruik. Op de overige percelen vindt gereguleerde begrazing plaats met schapen en koeien in het kader van de natuurdoelstelling.

Tabel 4: Foto's 12t/m 15: Impressie van de verschillende percelen met matig ontwikkelde vegetaties door verdroging en voedselrijkdom. De percelen zijn gescheiden door boomsingels.

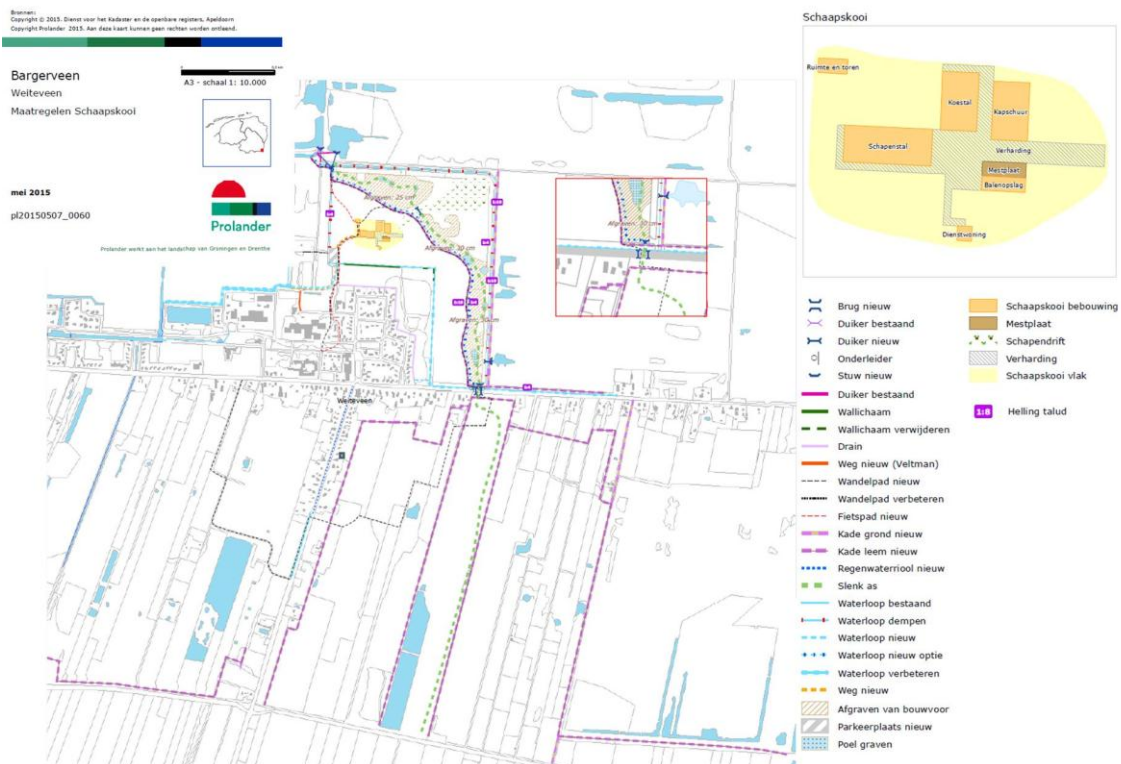
- Door de huidige ontwatering, verdere inklinking en nog recente bemesting van percelen nabij Weiteveen zijn de vegetaties van matig tot slechte kwaliteit. De stukken met daarop nog een relatief dikke laag veen hebben te maken met sterke verdroging en oxidatie. Percelen die dieper zijn afgegraven hebben te maken met een overschot aan water in natte perioden. Het gebied watert nu af naar het noorden, in de richting van het lintdorp Weiteveen, hetgeen voor wateroverlast zorgt bij de woningen. Maatregelen om wateroverlast ter hoogte van de woningen tegen te gaan, zoals greppels en sloten, zorgt voor steeds verdere inklinking van het plangebied. Hieronder volgt een beschrijving van de verschillende vegetatietypen.

- Vochtige heide: Verspreid door het plangebied komen percelen met dopheide voor. Daar waar verdroging nog niet ernstig is, groeit veenpluis. In het zuidelijke deel van het plangebied, waar de invloedssfeer van ontwatering van het dorp Weiteveen kleiner is, komen ook eenarig wollegras, kleine zonnedaauw en op enkele locaties rond zonnedaauw voor. Verspreid door het plangebied, op plekken waar het genoeg vochtig blijft, groeien veenmossen. In het plangebied bevinden zich geen groeiplaatsen van klokjesgentiaan, omdat de leemlaag te diep ligt.
- Hoogveen: In het meest zuidelijke deel van het plangebied, bevindt zich nog een (klein) deel hoogveen met begroeiing van veenmos met veenpluis.
- De verdroogde stukken van het plangebied kenmerken zich door een sterke vergrassing van pijpenstrootje. Tevens groeit er in de vegetatie naast dop- ook struikheide. Aan de randen komt ook braam opzetten.
- In het zuidelijk deel van het plangebied is enkele jaren geleden een open water gegraven om hoogveenontwikkeling te stimuleren. De oevers zijn steil en de waterdiepte is ca. 60-80 cm. Goed ontwikkelde watervegetatie ontbreekt. Het is gebleken dat veenontwikkeling nauwelijks op gang komt doordat de dimensies van 'de waterbak' ongeschikt zijn. Door de steile oevers en het te diepe water (60-80 cm) treedt te veel windwerking op (bron: Staatsbosbeheer) voor veenvorming.

2.3 ACTIVITEITEN

Maatregelen

In de onderstaande afbeelding zijn de maatregelen weergegeven.

Afbeelding 2: Maatregelen ter hoogte van de Laars van Griendtsveen en Zuidelijke leemruggen Weiteveen.

Maatregelen Laars van Griendtsveen

Bij de inrichting van de Laars vinden de volgende werkzaamheden plaats:

- Aanbrengen van een leemrug dwars over de Laars.

- Het door de leemrug afgescheiden noordoostelijke deel van de Laars wordt ingericht als natte bufferzone, waarin laagten, een slenk en poelen worden gerealiseerd.
- In het door de leemrug afgescheiden droge zuidwestelijke deel van de Laars wordt een schaapskooi/koestal gerealiseerd met een drift richting Bargerveen.
- In het droge deel van de Laars wordt een wandelroute aangelegd dat aansluit op deelgebied Zuidelijke leemruggen Weiteveen. Tevens komt er een deel van een fietsroute vanuit Weiteveen te liggen.
- Dempen waterloop (en uit schouw nemen) ten noorden en oosten van de Laars.
- Kappen van bomenrijen ten noorden en oosten van de Laars om verdroging door verdamping tegen te gaan, meer openheid in het veenlandschap te krijgen en de muggenoverlast tegen te gaan.
- Deels kappen van bos grenzend aan Weiteveen ten behoeve van aanleg parkeerplaats en toegangsweg naar schaapskooi.
- Kappen van de bomenrij aan de noordzijde weg Zuidersloot (zie Afbeelding 2, paarse stippellijn parallel aan Zuidersloot) om meer openheid in het veenlandschap te krijgen en de muggenoverlast tegen te gaan.
- Aanleg schaapskooi/koestal inclusief toegangsweg en parkeerplaats.
- Aanleg horecagelegenheid bij schaapskooi.

Maatregelen Zuidelijke leemruggen Weiteveen

Bij de aanleg van de leemruggen vinden de volgende werkzaamheden plaats:

- Aanleg van een geul die aansluit op de geul in de laars.
- Aanleg van leemruggen. Bij de aanleg wordt de volgende werkwijze gehanteerd:
  - Ter hoogte van de leemruggen worden geulen gegraven van ongeveer 10 meter breed.
  - Voor de aanleg wordt gebruik gemaakt van rupskranen met een giek.
  - Het veen wordt uitgegraven tot op de leemlaag en gedeponeerd aan die kant die het laagst gelegen en daarmee het natste is. Dit om te zorgen dat het water uit het veen niet in de geul loopt en daarmee de aanleg van de leemrug bemoeilijkt.
  - Het leem wordt aangevoerd vanaf het leemdepot aan de Doctor Ingenieur H.A. Stheemanstraat (Afbeelding 1, roze gemarkeerd).
  - Bij de aanleg van de leemruggen wordt door de gegraven geul gereden om de vegetatie en bodemstructuur te sparen.
- Door het deelgebied wordt een wandelroute aangelegd dat aansluit op de Laars.

Planning project

De planning van de werkzaamheden is als volgt:

- Aanleg schaapskooi/koestal: zomer 2016 tot december 2017.
- Inrichtingsmaatregelen t.h.v. deelgebied Laars van Griendtsveen en graven geul t.h.v. deelgebied Zuidelijke Leemruggen: zomer 2016 tot december 2017
- Aanleg leemruggen t.h.v. deelgebied Zuidelijke Leemruggen: december 2015-maart 2016.

2.4 AANWEZIGE BESCHERMDE SOORTEN

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de door de Flora- en faunawet beschermde planten en dieren die mogelijk in het plangebied aanwezig zijn. Hiervoor zijn de verspreidingsgegevens gebruikt van:

- de NDFD (2005 tot 2013, alle soortgroepen)
- vegetatieopnames buitengebied (derde ronde milieukartering buitengebied, provincie Drenthe)
- Staatsbosbeheer (dhr. B. Versluijs en dhr. J. Rocks) (jaarlijkse monitoring reptielen, vlinders en libellen en verspreiding amfibieën en planten).
- De zoogdiervereniging, veldspitsmuis.

Het plangebied is op 14 februari 2015 bezocht door twee ecologen van ARCADIS. Hierbij was ook Staatsbosbeheer aanwezig om de verschillende delen van het plangebied te laten zien en de werkzaamheden uiteen te zetten. Tijdens dit onderzoek is bepaald wat de habitatgeschiktheid ter plaatse is voor de in en nabij het Bargerveen voorkomende beschermde soorten om zo de mogelijke effecten ter hoogte van de ingreep te kunnen vaststellen. Op 22 april 2015 heeft een aanvullend onderzoek plaatsgevonden naar het voorkomen van beschermde vissen en verblijfplaatsen van vleermuizen ter hoogte van de te kappen houtwallen met te dempen aangrenzende watergang ten noorden en oosten van de laars door twee ecologen van ARCADIS. De bevindingen zijn opgenomen in dit rapport.

2.4.1 VAATPLANTEN

Laars van Griendtsveen

In en nabij de Laars van Griendtsveen zijn geen verspreidingsgegevens van beschermde vaatplanten bekend. Beschermde soorten als zonnedaauw en welriekende nachtorchis, die in de omgeving van het plangebied voorkomen, zijn gebonden aan het Bargerveen.

Houtwal & kleine bospercelen

In de houtwallen worden geen beschermde soorten verwacht omdat de bodem relatief droog is met een strooisellaag van eiken bladeren. Dit vormt geen geschikte groeiplaats voor de uit de omgeving bekende beschermde planten soorten.

In het kleine bosperceel tussen de Laars en Weiteveen is een waarneming bekend van brede wespenorchis, tabel 1 (uit 2010). Het bosperceel is ongeschikt als groeiplaats van zwaarder beschermde soorten. De ondergroei was sterk vergrast wat duidt op verdroging. De aanwezigheid van braam in de ondergroei duidt daarbij op relatief voedselrijke omstandigheden. Gezien het bovenstaande en omdat het geen oud bos betreft, worden beschermde soorten van oude bosgrond uitgesloten.

Heidevegetatie ter hoogte van noordoosthoek bosperceel

Ter hoogte van de heidevegetatie, welke voornamelijk bestaat uit struikheide en op enkele wat nattere delen dopheide, zijn waarnemingen bekend van kleine en ronde zonnedaauw (2009 en 2010, vegetatieopname provincie Drenthe). Ter hoogte van de heidevegetatie vinden geen werkzaamheden plaats. De hydrologische maatregelen hebben geen invloed op dit deel van het plangebied.

Landbouwgebied

Het intensief bewerkte bouwland is geen geschikt habitat voor beschermde plantensoorten omdat het te voedselrijk en te intensief bewerkt is. Het voorkomen van beschermde planten binnen dit deelgebied kan worden uitgesloten.

Watergangen

De watergangen hebben geen goed ontwikkelde oever of onderwatervegetatie en zijn voor een deel sterk vergrast en verruigd en voedselrijk. Deze typen watergangen vormen geen geschikt leefgebied voor beschermde planten. Het voorkomen van groeiplaatsen van beschermde planten in en nabij watergangen in de Laars van Griendtsveen kan dan ook worden uitgesloten.

Zuidelijke leemruggen

Open landschap

Wijd verspreid door het plangebied Zuidelijke Leemruggen zijn groeiplaatsen van ronde en kleine zonnedaauw (Tabel 2). Het voorkomen van de soorten kan in de bemeste percelen grenzend aan het dorp Weiteveen vanwege de hoge voedselrijkdom worden uitgesloten. Kleine en ronde zonnedaauw nemen naar het zuiden van het plangebied toe, waar de omstandigheden voedselarmer en natter zijn en waar

veenontwikkeling meer op gang is gekomen. Op enkele plekken in het plangebied zijn groeiplaatsen bekend van welriekende nachtorchis (zuidoosten plangebied) en moeraswespenorchis (noordoosten plangebied) (Tabel 2). Deze soorten kunnen daarnaast eveneens voorkomen op de heischrale graslanden in het centrale deel van het plangebied.

Houtwallen en kleine bospercelen

In de houtwallen worden geen beschermde soorten verwacht omdat het geen geschikte leefgebied vormt voor de uit de omgeving bekende beschermde plantensoorten.

Ook de kleine bospercelen in het plangebied zijn hoogstens matig geschikt als groeiplaats van beschermde soorten. De ondergroei was sterk vergrast wat duidt op verdroging. De aanwezigheid van braam in de ondergroei duidt daarbij op relatief voedselrijke omstandigheden. Omdat het geen oud bos is, worden beschermde soorten van oude bosgrond uitgesloten.

Open water, watergangen en sloten

In de watergangen en sloten is een vegetatie aangetroffen die duidt op hoge voedselrijkdom zoals kroos. Hier worden geen beschermde plantensoorten verwacht. Het open water in het zuiden van het gebied vertoonde, alleen langs de oevers een matig ontwikkelde vegetatie met (water)veenmossen. Beschermde plantensoorten worden verder niet verwacht in het open water.

2.4.2 VOGELS

Laars van Griendtsveen

Broedvogels algemeen

Houtwal & kleine bospercelen

Binnen het plangebied Laars van Griendtsveen vormen de houtwallen ten noorden en oosten van het bouwland en het bosperceel ten westen hiervan geschikt leefgebied voor algemene broedvogels van houtwallen en halfopen landschap zoals zwarte kraai, grote lijster, grote bonte specht en geelgors.

Landbouwgebied

Het bouwland in de Laars van Griendtsveen vormt mogelijk geschikt broedgebied voor weidevogels zoals Kievit. Echter de kleine schaal van het gebied en de aanwezigheid en hoge predatiekans door kraai en vos maakt dat het gebied marginaal geschikt is als broedgebied.

Watergangen

De watergangen vormen ongeschikt leefgebied voor algemene watervogels vanwege het ontbreken van een goed ontwikkelde oever- en onderwatervegetatie. De naast de watergang gelegen houtwal ten noorden en oosten van de Laars van Griendtsveen zou potentieel broedhabitat voor wilde eenden kunnen zijn.

Vogels met jaarrond beschermde nesten

Houtwal & kleine bospercelen

In het bosperceel westelijk van het bouwland zijn geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen. Uit het aanvullend onderzoek is gebleken dat er ook geen nesten van vogels met jaarrond beschermde nesten voorkomen t.h.v. de houtwallen rondom de laars.

Zuidelijke Leemruggen

Broedvogels algemeen

Open landschap

Het plangebied van de zuidelijke Leemruggen vormt geschikt leefgebied voor soorten van vochtige tot droge kleinschalige heidegebieden zoals roodborsttapuit en paapje. Nattere gedeelten vormen broedgebied voor watersnip. In de natte gedeelten met struiken en ruigtes broedt o.a. blauwborst. Daarnaast vormt het plangebied leefgebied van soorten van halfopen landschap zoals grasmus. Volgens de verspreidingsgegevens komt in het plangebied van de Zuidelijke Leemruggen ook de nachtzwaluw voor. Mogelijke broedlocaties van deze soort zijn gelegen in droge bosranden grenzend aan open stukken om te foerageren.

Houtwallen en kleine bospercelen

De aanwezige houtwallen en kleine bospercelen vormen geschikt leefgebied voor algemene broedvogels van houtwallen en halfopen landschap zoals grauwe klauwier, geelgors, blauwborst, koekoek.

Open water, watergangen en sloten

De watergangen en sloten zijn van matige kwaliteit. De watergangen en sloten kunnen foerageergebied vormen voor bijvoorbeeld blauwe reiger en vormen op sommige locaties mogelijk matig geschikt broedgebied voor eenden, zoals wilde eend. Het openwater in het zuiden biedt potentieel leefgebied voor watervogels zoals wilde eend, grauwe gans, meerkoet en watersnip.

Vogels met jaarrond beschermde nesten

Houtwallen en kleine bospercelen

Houtwallen en kleine bospercelen in het plangebied vormen potentieel geschikt leefgebied voor buizerd, boomvalk en sperwer.

2.4.3 ZOOGDIEREN

Laars van Griendtsveen

Algemene soorten

Het gehele gebied rondom de Laars van Griendtsveen vormt leefgebied voor algemene soorten zoals de egel, vos, konijn, kleine marterachtigen en muizen. Tijdens het veldbezoek zijn ook reeën waargenomen. Deze soorten komen algemeen voor in Nederland en zijn licht beschermd onder de Flora- en faunawet (Tabel 1). Voor deze soorten geldt een algemene vrijstelling.

Zwaarder beschermde soorten

Vleermuizen

In de omgeving van het plangebied komen gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger en watervleermuis voor.

Vliegroutes:

De aanwezige houtwallen, watergangen en bosranden kunnen onderdeel vormen van foerageergebieden van vleermuizen. In Afbeelding 3 zijn de potentiële doorgaande vliegroutes weergegeven. In geel de vliegroutes die behouden blijven. In oranje de vliegroute die verdwijnt door de kap van de bomenrijen ten noorden en ten oosten van de Laars (roze gemarkeerd).

Afbeelding 3: Potentiële doorgaande vliegroutes. In geel de vliegroutes die behouden blijven. In oranje de vliegroute die verdwijnt door de kap van de bomenrijen ten noorden en ten oosten van de Laars (roze gemarkeerd). De potentiële verblijfplaats is weergegeven met een rode stip.

Verblijfplaatsen:

De aanwezige gebouwen/huizen langs de Zuidersloot en in Weiteveen vormen potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen. Uit het aanvullend onderzoek is gebleken dat er geen vleermuisverblijfplaatsen voorkomen in de te kappen bomenrij ten noorden en ten oosten van de laars. Ten zuiden van de laars is een potentiële verblijfplaats aangetroffen in een es in de vorm van een holte op ca. 10 meter hoogte (zie Afbeelding 3, rode stip). Het is niet duidelijk of de holte ook daadwerkelijk geschikt is. De bomen ter hoogte van de nieuwe parkeerplaats en toegangswegen naar de schaapskooi zijn niet geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen. De bomen zijn nog te dun. In verschillende bomen in het bos grenzend aan de oostkant van Weiteveen zijn wel holten aangetroffen, welke mogelijk fungeren als verblijfplaats. Deze bomen worden in principe niet gekapt.

Foeragegebied:

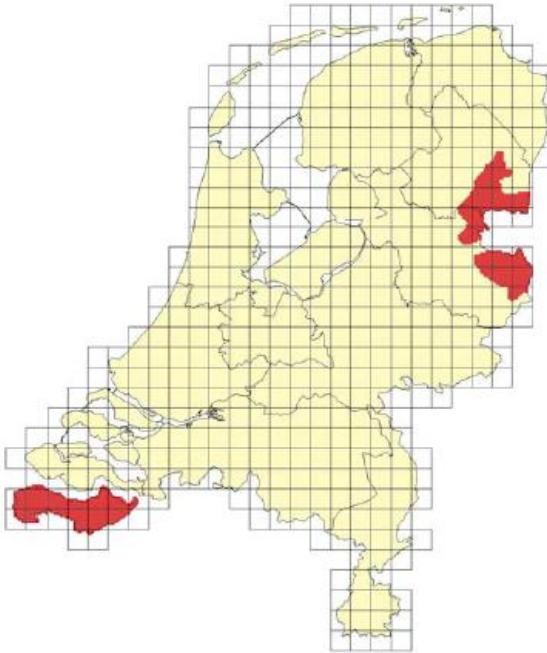
In het plangebied rondom de Laars van Griendtsveen vormen de bosranden potentieel foeragegebied voor vleermuizen. De aanwezige houtwallen en watergangen (mits groot genoeg) vormen eveneens potentieel foeragegebied voor vleermuizen.

Spitsmuizen

Uit verspreidingsgegevens is bekend dat veldspitsmuis is aangetroffen in braakballen gevonden in het oostelijk deel van het plangebied de Zuidelijke Leemruggen. Het gehele plangebied ligt in het verspreidingsgebied van de veldspitsmuis (Bekker, 2009, zie Afbeelding 4). Tevens zijn er waarnemingen van de veldspitsmuis rondom het Bargerveen uit 2013 en uit de bredere omgeving uit 2014 en 2015 (waarneming.nl, 2015).

De veldspitsmuis is gebonden aan kleinschalig agrarisch cultuurlandschap dat niet te intensief wordt beheerd. Hij komt voor in overgangsvegetaties, lintvormige landschapselementen, opgaande kruidenvegetaties en overhoekjes. Vanwege het intensieve landgebruik van het bouwland in de Laars van Griendtsveen en het intensieve beheer van de overgang van de houtwal naar de oevers van de watergangen ontbreekt primair leefgebied van de veldspitsmuis in de Laars van Griendtsveen.

Ook de waterspitsmuis komt voor in de omgeving van het plangebied en in het Bargerveen zelf. Echter vanwege het ontbreken van geschikte watergangen met voldoende ontwikkelde oever- en watervegetatie kan de waterspitsmuis worden uitgesloten ter hoogte van de laars.

Afbeelding 4: Kilometerhokken waar de veldspitsmuis in Nederland kan worden verwacht (Bron: Bekker, 2009).

Zuidelijke leemruggen

Algemene soorten

In het gehele plangebied kunnen algemene soorten zoals de egel, vos, ree, konijn, kleine marterachtigen en muizen voorkomen. Tijdens het veldbezoek zijn konijnen en sporen van vos aangetroffen. Deze soorten komen algemeen voor in Nederland en zijn licht beschermd onder de Flora- en faunawet (Tabel 1). Voor deze soorten geldt een algemene vrijstelling.

Zwaarder beschermde soorten

Vleermuizen

In de omgeving van het plangebied komen gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger en watervleermuis voor.

Vliegroutes:

De aanwezige houtwallen, watergangen en bosranden kunnen onderdeel vormen van foerageergebieden van vleermuizen. De houtwal langs de Zuidersloot vormt een potentiële vliegroute tussen verblijfplaatsen in bebouwing in Weiteveen en foerageergebieden in meer oostelijke richting.

Verblijfplaatsen:

De woningen en gebouwen aan de Zuidersloot vormen potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen. In de kleine bospercelen in het plangebied bevinden zich mogelijk ook oudere bomen met holten die geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen als ruige dwergvleermuis. Hier vinden geen ingrepen plaats.

Foerageergebied:

De aanwezige houtwallen in het plangebied tussen Zuidersloot en de Doctor Ingenieur H.A. Stheemanstraat vormen potentieel foerageergebied. Ook de nattere gedeelten in het zuiden van het plangebied vormen geschikt foerageergebied voor vleermuizen.

Spitsmuizen

Het kleinschalige deelgebied Zuidelijke leemruggen vormt leefgebied van veldspitsmuis. Het plangebied grenzend aan Weiteveen is tot op heden vrij intensief bemest. Verder naar het zuiden verliest het landschap het agrarische karakter en wordt steeds natter. Daardoor kan worden aangenomen dat het om niet-optimaal leefgebied gaat. Veldspitsmuis kan hooguit in lage aantallen worden verwacht. De waterspitsmuis is afhankelijk van schoon water met een goed ontwikkelde oever- en onderwatervegetatie. In het plangebied van de Zuidelijke Leemwallen zijn de niet verdroogde watergangen te voedselrijk (grenzend aan Weiteveen) of te zuur (meer naar het zuiden), waardoor goed ontwikkelde watervegetatie ontbreekt. De waterbak in het zuiden, tegen de Doctor Ingenieur H.A. Stheemanstraat vormt geen geschikt leefgebied door de steile oevers en ontbreken van ontwikkelde watervegetatie. De bekende waarnemingen zijn afkomstig uit het Noordelijke deel van het Bargerveen. Geschikt leefgebied in het plangebied ontbreekt.

2.4.4 AMFIBIEËN

In het gehele gebied kunnen algemene soorten zoals kleine watersalamander, gewone pad en mogelijk bastaardkikker voorkomen. Deze soorten komen algemeen voor in Nederland en zijn licht beschermd onder de Flora- en faunawet (Tabel 1). Voor deze soorten geldt een algemene vrijstelling. De houtwallen en bospercelen kunnen geschikte overwinteringslocaties zijn voor deze soorten. De aanwezige watervoerende watergangen kunnen mogelijk voortplantingshabitat vormen voor algemeen voorkomende soorten zoals kleine watersalamander, gewone pad en mogelijk bastaardkikker. Kleine watersalamander en bastaardkikker zijn ook aangetroffen tijdens het aanvullend onderzoek in de watergangen ten noorden en oosten van de laars.

Laars van Griendtsveen***Zwaar beschermde soorten***

De heikikker komt wijd verspreid voor in het Bargerveen (Tabel 3, bijlage IV van de Flora- en faunawet). De aanwezige watergangen zijn te voedselrijk en een goede ontwikkelde onderwatervegetatie ontbreekt. De watergangen vormen daarom geen geschikt leefgebied. De aanwezige houtwallen en hoger gelegen delen in kleine bospercelen zijn evenwel geschikt als potentiële overwinteringslocaties voor de heikikker. Omdat het om houtwallen gaat grenzend aan ongeschikt leefgebied en tussen deze houtwallen en voortplantingswateren voldoende overwinteringshabitat ligt, gaat het om niet-primair leefgebied voor hoogstens een enkel individu. Overige zwaar beschermde soorten, als de poelkikker, komen niet voor in de omgeving van het plangebied.

Zuidelijke Leemruggen***Zwaar beschermde soorten***

Het open water in het zuidelijk deel vormt marginaal voortplantingsgebied van de heikikker omdat het water te diep is (60-80 cm), steile oevers heeft en een goed ontwikkelde watervegetatie ontbreekt. Ter hoogte van de werkzaamheden ontbreken geschikte watergangen. De aanwezige houtwallen, wallen en hoger gelegen delen in kleine bospercelen zijn evenwel geschikt als potentiële overwinteringslocaties voor heikikker.

2.4.5 REPTIELEN

In het gehele Bargerveen komen verspreid beschermde reptielen voor. Leefgebied bestaat voornamelijk uit de drogere delen in het gebied, die worden gevormd door de houtwallen en de reeds aanwezige kaden. Door het Bargerveen ligt ruim 50 kilometer aan kaden, wat voor een robuust netwerk aan leefgebied zorgt. In het Bargerveen komen de volgende soorten voor: levendbarende hagedis (Tabel 2), adder (Tabel 3) en gladde slang (Tabel 3, bijlage IV). Andere reptielen, zoals hazelworm, komen niet voor in het Bargerveen.

Laars van Griendtsveen

De Laars van Griendtsveen vormt suboptimaal habitat door de intensieve bewerking en bemesting. In de aanwezige houtwallen en hoger gelegen delen in kleine bospercelen kunnen individuen overwinteren. Het gaat hierbij om enkele individuen, omdat het plangebied geen optimaal leefgebied vormt en in de omgeving veel geschikter leefgebied aanwezig is met voldoende overwinteringsplekken.

Zuidelijke Leemruggen

Het plangebied de Zuidelijke Leemruggen vormt leefgebied van levendbarende hagedis, adder en gladde slang. De hoger gelegen droge vegetaties en houtwallen binnen het plangebied vormen met name geschikte verblijfplaatsen.

2.4.6 VISSEN

Laars van Griendtsveen

Er zijn geen verspreidingsgegevens bekend van beschermde vissoorten binnen het plangebied Laars van Griendtsveen. De aanwezige watergangen worden frequent geschoond en er ontbreekt een goed ontwikkelde onderwatervegetatie. Uit aanvullend onderzoek naar beschermde vissen is gebleken dat deze niet voorkomen in de watergangen ten noorden en oosten van de laars.

Zuidelijke Leemruggen

Binnen het plangebied Zuidelijke Leemruggen grenzend aan Weiteveen bevinden zich geen waterhoudende watergangen ter hoogte van de werkzaamheden. De watergangen/open wateren in het zuidelijke deel van het gebied vormen geen geschikt leefgebied, vanwege de venige bodem en de zuurtegraad van het water.

2.4.7 INSECTEN EN ONGEWERVELDEN

In de omgeving van het plangebied komen de Rode Lijstsoorten bruine vuurvlieder, bruinblauwtje, heivlieder en aardbeivlieder voor. Beschermde ongewervelden die voorkomen in het plangebied zijn heideblauwtje (Tabel 3) en de gevlekte witsnuitlibel en groene glazenmaker (beide Tabel 3, bijlage IV). De groene glazenmaker is voor de voortplanting afhankelijk van krabbenscheer.

Laars van Griendtsveen

Groene glazenmaker komt niet voor in het plangebied vanwege het ontbreken van krabbenscheer. De Laars van Griendtsveen vormt geen geschikt voorplantingsgebied voor een van beide libellen door het ontbreken van vennen of poelen.

Het heideblauwtje is voor waardplanten afhankelijk van heidevegetaties. Deze zijn niet in het plangebied aanwezig ter hoogte van de werkzaamheden maar wel in de omringende gebieden. Het heideveldje tussen het bos rondom Weiteveen en het landbouwperceel is wel leefgebied voor heideblauwtje. Hier vinden geen werkzaamheden plaats.

Zuidelijke Leemruggen

Groene glazenmaker komt niet voor in het plangebied vanwege het ontbreken van krabbenscheer. De gevlekte witsnuitlibel komt voor in het Meerstalblok. Ook de gevlekte witsnuitlibel plant zich niet voort in het plangebied (bron: dhr. J. Rocks, jaarlijks de monitoring van vlinders en libellen).

In het Natura 2000-gebied Bargerveen komt heideblauwtje (tabel 3) voor. Heideblauwtje komt verspreid over het gebied voor, waaronder het plangebied, en voornamelijk voor op de bovenveense graslanden met de grootste concentraties op de natte heidecomplexen. Uit het rapport Ontwikkeling dagvlinders bovenveense graslanden Bargerveen, Vlinderstichting 2011 blijkt het volgende:

'Het heideblauwtje is eigenlijk een soort van vochtige heidevelden en de randen van hoogvenen (zie ook het hoge aantal heideblauwtjes op soortgerichte route 692), maar hij wordt op bijna alle graslanden in meer of mindere mate gevonden. Hij leeft vooral op plaatsen met een lage begroeiing waarin kale grond aanwezig is (Bink, 1992). Op de bovenveengraslanden in het Bargerveen is echter wel een trend aanwezig, waarbij het heideblauwtje op de meeste graslanden achteruitgaat en juist op de routes op natte heide en veen vooruitgaat. De achteruitgang op de graslanden is nog niet zorgwekkend, maar als dit nog tien jaar door gaat zou de soort wel eens van een aantal graslanden verdwenen kunnen zijn. De soort zal zich overigens op de natte heide en hoogveendelen wel weten te handhaven. Belangrijkste oorzaak voor de achteruitgang moet gezocht worden in het steeds dichter worden van de vegetatie, een van de bijeffecten van het stijgende gemiddelde stikstofgetal op de graslanden. Als heidesoort is het heideblauwtje hier gevoeliger voor dan aardbeivlinder en bruinevuurvlinder. Zolang de stikstofdepositie hoger blijft dan de draagkracht van de vegetatie (zie ook de paragraaf over stikstof hieronder), zal het moeilijk zijn deze trend te keren. Inrichtingsmaatregelen als plaggen kunnen wel tijdelijk de vegetatie terugzetten, ze hebben echter ook veel ongewenste bijeffecten en zijn daarom op graslanden meestal contraproductief.'

Op de onderstaande beheertypenkaart(provincie Drenthe), Afbeelding 5, is de verdeling van de vegetatietypes globaal weergegeven (groen: vochtig hooiland, roze: natte heide, paars: hoogveen).

Afbeelding 5: Beheertypenkaart 2015. Groen: vochtig hooiland, roze: natte heide, paars: hoogveen (Bron: Provincie Drenthe, Atlas van Drenthe)

Ook op de plaatsen waar leemruggen geprojecteerd zijn komt vochtige heide en grasland voor.

3

Toetsing aan de Flora- en faunawet

3.1 MOGELIJKE EFFECTEN OP BESCHERMDE SOORTEN

In deze paragraaf worden de mogelijke korte en lange termijn effecten op beschermde soorten weergegeven.

Laars van Griendtsveen

Negatieve effecten

- Indien werkzaamheden plaatsvinden tijdens het broedseizoen kunnen vogels worden verstoord. Nesten kunnen daarbij verloren gaan en individuen kunnen hierbij omkomen.
- Indien gewerkt wordt in schemer/donkere periode, kunnen foeragerende vleermuizen worden verstoord.
- Door de kap van bomen in de houtwallen ten noorden en oosten van de Laars van Griendtsveen gaat een potentiële vliegroute verloren. Er zijn echter nog voldoende alternatieve doorgaande vliegroutes waardoor de functionaliteit gewaarborgd blijft (zie Afbeelding 3). Bij de kap van bomen langs de weg Zuidersloot kan een vliegroute zijn functionaliteit verliezen.
- Bij de kap van de boom met holte ter hoogte van de Zuidersloot (zie Afbeelding 3) kan een verblijfplaats van vleermuizen verloren gaan. Los hiervan zijn in het ontwerp van de aan te leggen schaapskooi en koestal zomer- en winterverblijfplaatsen van vleermuizen meegenomen, waardoor het plangebied robuuster wordt voor vleermuizen.
- Bij de kap van houtwallen ten oosten en noorden van het bouwland in Griendtsveen kan mogelijk foerageergebied van vleermuizen verloren gaan. Er zijn echter voldoende uitwijkmogelijkheden in de nabije omgeving. Daarnaast worden in de Laars van Griendtsveen ook enkele struwelen aangelegd als leefgebied voor grauwe klauwier, blauwborst en roodborsttapuit. Hierdoor ontstaat nieuw foerageergebied voor vleermuizen.
- Bij kap- en graafwerkzaamheden aan de houtwallen rondom de Laars van Griendtsveen kunnen zwervende individuen van veldspitsmuis omkomen.
- Bij het dempen van watergangen ten oosten en noorden van de Laars van Griendtsveen kunnen algemeen voorkomende amfibieën verstoord worden en individuen kunnen hierbij omkomen. Leefgebied gaat verloren.
- Bij kap- en graafwerkzaamheden aan de houtwallen rondom de Laars van Griendtsveen kunnen zwervende individuen van heikikker omkomen.

- Bij verwijderen van de (hout)wallen ten oosten en noorden van Griendtsveen en hogere plekken in het bosperceel ten oosten van het bouwland kunnen potentiële overwinteringslocaties van levendbarende hagedis, adder en gladde slang vernietigd worden. Het gaat hierbij om suboptimaal leefgebied grenzend aan landbouw. Er zijn voldoende uitwijkmogelijkheden in het omringende gebied. Na de inrichting van de Laars wordt het gebied als geheel meer geschikt als leefgebied. Bij de werkzaamheden kunnen (zwervende) individuen omkomen.

Positieve effecten

- Na afronding van de herinrichting wordt de Laars van Griendtsveen, waarbij een nieuwe gevarieerde randzone ontstaat met bijbehorende overgangsvegetaties, optimaal leefgebied voor vogels, amfibieën, reptielen, spitsmuizen, vleermuizen (foerageergebied) vlinders en libellen. De aan te leggen slenk en poelen vormen geschikt leef- en voortplantingsgebied. De afwisseling en variatie in het gebied en de lange leemrug langs de slenk zorgt voor veel nieuw overwinteringshabitat. Daarnaast worden in het ontwerp van de te bouwen schaapskooi en koestal zomer- en winterverblijfplaatsen van vleermuizen meegenomen en broedgelegenheid voor boerenzwaluw en huiszwaluw. Ter hoogte van de Laars worden enkele struwelen aangebracht als broed- en schuilgelegenheid voor grauwe klauwier, blauwborst en roodborsttapuit, hetgeen ook een leefgebied vormt voor alle andere beschermde soorten.

Zuidelijke Leemruggen

Negatieve effecten

- Bij graafwerkzaamheden ter hoogte van het deelgebied Zuidelijke Leemruggen kunnen groeiplaatsen van ronde en kleine zonnedauw, welriekende nachtorchis en moeraswespenorchis verloren gaan.
- Indien werkzaamheden plaatsvinden tijdens het broedseizoen kunnen vogels verstoord worden. Nesten kunnen daarbij verloren gaan en individuen kunnen hierbij omkomen.
- Indien gewerkt wordt in schemer/donkere periode, kunnen foeragerende vleermuizen worden verstoord.
- Bij de graafwerkzaamheden voor de aanleg van de leemruggen kan leefgebied van de veldspitsmuis worden aangetast, individuen kunnen hierbij omkomen. Het gaat hierbij om niet-optimaal leefgebied. In de omgeving van het plangebied komt geschikt leefgebied voor, waardoor er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn.
- Bij het dempen van watergangen ter hoogte van de zuidelijke leemruggen kan leefgebied van algemene amfibieën zoals gewone pad, bastaardkikker en kleine watersalamander verloren gaan. Hierbij kunnen individuen omkomen.
- Bij graafwerkzaamheden ter hoogte van houtwallen kunnen zwervende individuen van heikikker omkomen.
- Bij graafwerkzaamheden aan (hout)wallen en droge stukken in het gebied kan leefgebied van levendbarende hagedis, adder en gladde slang verloren gaan. Individen kunnen hierbij omkomen.
- Bij de werkzaamheden ter hoogte van de graslanden en heidevegetaties kan leefgebied van heideblauwtje worden vernietigd. Het gaat hierbij veelal om niet optimaal leefgebied door verdroging. Individen (rupsen) kunnen hierbij omkomen. Verspreid over het Bargerveen zijn voldoende uitwijkmogelijkheden. Door de maatregelen treedt verbetering op van het leefgebied doordat de kwaliteit van de vegetatietypen verbetert.

Positieve effecten

- De natuurherstelwerkzaamheden (vernatting en wegnemen bemesting) zullen leiden tot een betere ontwikkeling van de vegetatie. Hierdoor verbetert het habitat van heideblauwtje. Ook zullen groeiplaatsen van zonnedauw, welriekende nachtorchis en moeraswespenorchis toenemen. Door voldoende hoogtevariatie in het landschap blijven houtwallen gehandhaafd (deze worden tevens door het beheer van Staatsbosbeheer ongevormd van wallen met bomenrijen naar struweel met oog op broedbiotoop grauwe klauwier). Daarnaast ontstaat op grote schaal nieuw overwinteringsgebied voor reptielen door de aanleg van leemruggen. Door de aanleg van een slenk ontstaat geschikt leefgebied voor amfibieën, waaronder heikikker en libellen. Het deel van het plangebied grenzend aan Weiteveen zal hierdoor geschikter worden voor veldspitsmuis, omdat hier door hoogteverschillen voldoende droge delen blijven bestaan en de bemesting wordt opgeheven. De houtwallen en nieuwe leemruggen met bieden droge overwinteringsplekken.

3.2 TOETSING AAN DE FLORA- EN FAUNAWET

Niet alle effecten op (beschermde) planten en dieren zijn in strijd met de Flora- en faunawet. Alleen wanneer de effecten vallen binnen de algemene verbodsbepalingen van artikel 8 t/m 12 is sprake van een dreigende overtreding. Uiteraard zijn alle positieve effecten voor beschermde soorten in overeenstemming met de wettelijke bepaling.

De mogelijke negatieve effecten zijn afgezet tegen de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. In de onderstaande tabel is weergegeven welke mogelijke gevolgen voor beschermde planten en dieren strijdig zijn met de verbodsbepalingen, indien geen voorzorgsmaatregelen worden genomen en de gevolgen niet worden gemitigeerd.

Soortgroep	Soorten	Mogelijke overtreding/effect
Vaatplanten	Ronde -en kleine zonnedauw, welriekende nachtorchis en moeraswespenorchis (Tabel 2)	Vernielen of verwijderen van planten (art. 8)
Broedvogels algemeen	Diverse broedvogels	Alleen tijdens broedseizoen: Vernietigen van nesten (art. 11) Verstoren, doden en/of verwonden van dieren (art. 9 en 10)
Zoogdieren	Egel, mol, (spits)muizen, konijn en vos (Tabel 1)	Tijdelijke aantasting leefgebied (art. 11) Verstoren, doden en/of verwonden van dieren (art. 9 en 10)
	Vleermuizen (Tabel 3, bijlage IV), veldspitsmuis (Tabel 3)	Tijdelijke aantasting leefgebied (art. 11) Verstoring, doden en/of verwonden van dieren (art. 9 en 10). Bij vleermuizen gaat het hier om de potentiële verblijfplaats aan de Zuidersloot
Amfibieën	Gewone pad, bastaardkikker, kleine watersalamander (Tabel 1)	Tijdelijke aantasting van leefgebied (art. 11) Doden en/of verwonden van dieren (art. 9)
	Heikikker	Verstoren, doden en/of verwonden van dieren (art. 9 en 10)
Reptielen	Levendbarende hagedis (Tabel 2), adder, gladde slang (Tabel 3)	Tijdelijke aantasting van leefgebied (art. 11) Doden en/of verwonden van dieren (art. 9)
Ongewervelde	Heideblauwtje (Tabel 3)	Tijdelijke aantasting leefgebied (art. 11) Verstoren, doden en/of verwonden van dieren (art. 9 en 10)

Tabel 5: Mogelijke overtredingen van algemene verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet.

Voor schade aan voorkomende soorten van de Rode Lijst en andere niet-beschermde soorten geldt de zorgplicht (artikel 2 Flora- en faunawet). Dit houdt in dat maatregelen getroffen moeten worden om negatieve effecten te voorkomen. Deze staan uitgewerkt in de volgende paragraaf.

3.3 VOORKOMEN EN BEPERKEN VAN SCHADE

Ter voorkoming van overtredingen van algemene verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet en te voldoen aan de zorgplicht wordt bij uitvoering van het plan onderstaande aanvullende maatregelen gevolgd.

Algemeen

- Bij alle werkzaamheden wordt één kant op gewerkt, zodat dieren de werkzaamheden kunnen ontvluchten.
- Het aantal en de breedte van de werkpaden wordt zo beperkt mogelijk gehouden, om zo min mogelijk planten en (verblijfplaatsen van) dieren aan te tasten.
- Terreindelen waar geen werkzaamheden plaatsvinden, worden zo min mogelijk betreden.
- Vanuit de algemene zorgplicht wordt tijdens de werkzaamheden continu gelet op aanwezigheid van planten en dieren. Bij het onverwacht aantreffen van beschermde dieren en planten worden de werkzaamheden ter plaatse stilgelegd en de ecoloog ingeschakeld. De ecoloog geeft aan hoe gehandeld moet worden conform de Flora- en faunawet.

Planten

- In de bloeiperiode (juni-juli) worden de groeiplaatsen van welriekede nachtorchis en wespenorchis gemarkeerd. De exemplaren worden in september, na de zaadzetting, met ruime kluit uitgegraven (40 x 40 cm) en verplaatst naar een geschikte locatie in de nabijheid van de oorspronkelijke groeiplaats, daar waar geen werkzaamheden plaatsvinden. De ecoloog bepaalt de precieze geschikte groeiplaatsen waar de individuen naar kunnen worden overgezet.
- Kleine en ronde zonnedauw komen zo wijd verspreid voor in het plangebied dat verplaatsen van soorten geen effect heeft op de populatie. Na de ingreep zal het gebied nog gunstiger worden voor deze soorten, waardoor de aantallen sterk gaan toenemen ten opzichte van de huidige situatie.

Broedvogels

- De werkzaamheden in het deelgebied Zuidelijke Leemruggen vinden in verband met instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Bargerveen plaats buiten het broedseizoen.

Laars van Griendtsveen

- Het verstoren van broedende vogels moet geheel worden voorkomen. Indien er tijdens het broedseizoen gewerkt moet worden, mogen er geen broedvogels worden gestoord of nesten worden aangetast. Dit kan bewerkstelligd worden op de volgende manieren:
  - Het verwijderen van groen dient plaats te vinden buiten het broedseizoen (voor half maart of na half juli).
  - De vegetatie op plekken waar werkzaamheden gaan plaatsvinden voor het broedseizoen (vóór half februari) kort te maaien en kort te houden door regelmatig opnieuw te maaien. Dit geldt zowel voor de braakliggende graslanden als de watergangen. Hierdoor worden deze ongeschikt voor broedvogels.
  - De werkzaamheden dienen buiten het broedseizoen van vogels (dus vóór half maart en na half juli) te worden gestart en gedurende het broedseizoen te worden voortgezet zonder onderbreking. Hierdoor wordt het plangebied verstoord, waardoor het ongeschikt wordt voor broedvogels.

- Indien nesten worden aangetroffen mogen er binnen een straal rondom de nesten geen werkzaamheden plaatsvinden. Deze straal hangt af van de aangetroffen soort en wordt bepaald door een ter zake kundige ecooloog. Op deze locaties kunnen de werkzaamheden pas na het broedseizoen worden voortgezet of nadat de locatie is vrijgegeven door de ecooloog.

Zoogdieren

Vleermuizen

- Voer de werkzaamheden zoveel mogelijk bij daglicht uit. Dit voorkomt dat vleermuizen lichthinder ondervinden tijdens het foerageren/migreren.
- Indien in het donker moet worden gewerkt, scherm dan de lichtbronnen af om uitstraling naar de omgeving te voorkomen. Schakel ze uit wanneer ze niet meer nodig zijn. Hierdoor worden negatieve effecten op foeragerende vleermuizen voorkomen.
- De bomenrij langs de Zuidersloot moet de functionaliteit van een potentiële vliegrouete blijven behouden door de gaten niet te groot te laten worden. Om de functionaliteit van de bestaande vliegrouete voor vleermuizen te waarborgen, kan gesteld worden dat de volgende algemene voorwaarden gelden (opgesteld door Zoogdierverseniging, H. Limpens in het kader van wegverbreding N34):

De potentiële vliegrouete kan gebruikt worden door soorten als ruige dwergvleermuis, gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Van deze soorten is het bekend dat zij ook open stukken overtrekken. Hoe groot de gaten kunnen zijn opdat de soorten goed gebruik kunnen maken van de vliegrouete hangt af van de situatie. Van belang is dat:

- *de overstekende individuen geen last hebben van turbulentie (dus voldoende luwte hebben). Bij een te groot gat verminderen vleermuizen hun vliegrouete;*
- *de individuen op weg naar het foerageergebied op tijd het 'gat' durven over te steken en zo de insectenpiek in het foerageergebied niet mislopen. Over het algemeen worden de grotere gaten later overgestoken. Wanneer voedselpieken worden gemist gaat de gezondheid van de populatie achteruit vanwege voedselgebrek. Er kan gesteld worden dat een overbrugging van een open ruimte van 50 meter geen probleem is wat betreft turbulentie en voedselvoorziening. Ten aanzien van de maatregelen gelden de onderstaande uitgangspunten.*
- Aan weerszijde van de Zuidersloot komt een robuuste bomenrij voor. Ten zuiden van de Zuidersloot bevinden zich twee onderbrekingen van de bomenrij van respectievelijk 150 en 50 meter (zie Afbeelding 6). Om een robuuste vliegrouete te waarborgen dient de kap zo plaats te vinden dat ter hoogte van de zuidelijke onderbreking van 150 meter er in de noordelijke bomenrij gaten mogen ontstaan van maximaal 50 meter. Tussen de gaten dienen minimaal twee robuuste bomen behouden te blijven met een lengte van maaiveld tot kroon van minimaal 5 meter.
- Om te voorkomen dat een potentiële verblijfplaats verloren gaat, dient de es met de holte te worden behouden. Indien deze toch gekapt wordt, dient vooraf bepaald te worden of het hier om een daadwerkelijke verblijfplaats gaat (zie Afbeelding 3 voor locatie).

Abbeelding 6: Huidige situatie potentiële vliegroute langs de Zuidersloot. Daar waar kap gaat plaatsvinden aan de noordelijke bomenrij is weergegeven in geel. De onderbrekingen in de bomenrij aan de zuidzijde is weergegeven in blauw.

Amfibieën

- Werkzaamheden in de watergangen dienen zoveel mogelijk te worden uitgevoerd in de maanden september en oktober (na de voortplantingsperiode en vóór de winterrust van vissen en amfibieën). Indien alle watergangen (waarin werkzaamheden gaan plaatsvinden) in de maand oktober worden geschoond, waarbij alle vegetatie en slib is verwijderd, kunnen gedurende de gehele winterperiode werkzaamheden in de watergangen worden uitgevoerd.
- Voorafgaand aan het dempen van de watergang dienen vissen en amfibieën naar een nabij gelegen watergang in de directe omgeving te worden overgezet
- Werkzaamheden in watervoerende watergangen en oevers worden zoveel mogelijk uitgevoerd in de periode 15 juli tot 1 november. Tijdens de periode november tot maart kunnen werkzaamheden alleen plaatsvinden als zowel de watertemperatuur als de luchttemperatuur boven de 6 °C zijn en de watergangen vooraf zijn geschoond. Indien werkzaamheden tijdens de winterperiode niet kunnen worden voorkomen, dan alleen werken bij een watertemperatuur van boven 2°C.

Reptielen

- De werkzaamheden vinden i.v.m. broedvogels (instandhoudingsdoelen Bargerveen) plaats buiten het broedseizoen. Voor reptielen gaat het er daarom om dat voldoende winterverblijven voorhanden zijn en blijven tijdens de werkzaamheden. Potentiële winterverblijfplaatsen dienen ter hoogte van werkzaamheden ongeschikt gemaakt worden buiten de gevoelige periode (augustus-september) om te voorkomen dat individuen omkomen.
- Voorafgaande aan de werkzaamheden dient door een ecoloog te worden bepaald waar ter hoogte van de werkzaamheden (inclusief rijstrook) potentieel winterleefgebied van reptielen zich bevindt. Deze delen dienen te worden gemarkeerd.

- De graafwerkzaamheden (geul)/aanleg van leemruggen inclusief rijstoken op locaties waar zich potentieel leefgebied van reptielen bevindt zoals nabij in heidevegetaties, houtwallen en/of taluds ontstaan door inklinking, dient buiten de gevoelige periode van de soorten te gebeuren, in september-oktober (afhankelijk van het weer). Indien dit niet mogelijk is, dient leefgebied in de maanden september-oktober ongeschikt te worden gemaakt en te worden gehouden door de vegetatie kort te maaien (max. 10 cm) en/of in zijn geheel te verwijderen. Zo nodig dienen delen te worden afgeschermd met amfibieën/reptielenscherm. De genoemde werkzaamheden dienen te gebeuren onder begeleiding van een ecooloog.
- Het verwijderen van de houtwallen rondom de Laars dient plaats te vinden in de maand september met het oog op zwervende individuen van reptielen of veldspitsmuis. Dit is buiten de gevoelige perioden van deze soorten.
- In de directe omgeving van winterhabitat dienen tijdelijke alternatieve winterverblijfplaatsen gecreëerd te worden op de hoger gelegen delen (buiten invloedssfeer van grondwater) en buiten de invloedssfeer van werkzaamheden. De alternatieve winterverblijfplaatsen dienen te bestaan uit takkenbossen afgedekt met dikke pluggen (omgekeerd neergelegd, minimale afmeting (6x3x2, (l x b x h)). Hiervoor kan plagsel gebruikt worden dat wordt verwijderd ten behoeve van de realisatie van leemruggen. De alternatieve winterverblijfplaatsen dienen zo gepositioneerd te worden dat binnen 200 meter van elk potentieel winterhabitat dat verloren gaat nieuw winterhabitat wordt gecreëerd.

Veldspitsmuis

- Voorafgaande aan de werkzaamheden dient door een ecooloog te worden bepaald waar ter hoogte van de werkzaamheden (inclusief rijstrook) potentieel leefgebied van veldspitsmuis zich bevindt. Deze delen dienen te worden gemarkeerd.
- De vegetaties dienen onder begeleiding van een ecooloog kort gemaaid te worden voorafgaand aan de werkzaamheden en tijdens de werkzaamheden kort te worden gehouden. Dit dient te gebeuren in de minst gevoelige periode van eind september-eind maart.

Heideblauwtje

Omdat buiten het broedseizoen gewerkt dient te worden in verband met broedvogels (instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Bargerveen), kan niet gewerkt worden in de minst gevoelige periode van heideblauwtje. Rijroutes en graafwerkzaamheden dienen daarom zoveel mogelijk samen te vallen om aantasting van leefgebied zo beperkt mogelijk te houden.

3.4 COMPENSERENDE MAATREGELEN

Compenserende maatregelen zijn niet van toepassing.

3.5 SOORTEN WAARVOOR EEN ONTHEFFING WORDT AANGEVRAAGD EN DE BETREFFENDE OVERTREDING

Door het nemen van mitigerende maatregelen worden zoveel mogelijk effecten voorkomen (zie paragraaf 3.3). Niet alle effecten zijn te voorkomen en daarvoor wordt een ontheffing aangevraagd. In Tabel 6 is weergegeven voor welke soorten een ontheffing wordt aangevraagd en op grond waarvan deze wordt aangevraagd. Er wordt voor de betreffende soorten een ontheffing aangevraagd voor (tijdelijke) aantasting van leefgebied (art. 11) en aantasting van groeiplaatsen in het geval van planten (art. 8). Hoewel uiterst zorgvuldig te werk wordt gegaan kan niet worden gegarandeerd dat er onverhoopt een enkele beschermde individu omkomt. Daarom wordt ook een ontheffing aangevraagd op grond van artikel 9. Door het nemen van mitigerende maatregelen is overtreding van artikel 10, opzettelijke verstoring, niet aan de orde.

Beschermingsniveau Flora- en faunawet	Beïnvloede soorten	Verbodsbepalingen
Soorten met algemene vrijstelling (Tabel 1), algemene zorgplicht is van toepassing.	Egel, mol, (spits)muizen, konijn en vos, algemene amfibieën, algemene vissen en ongewervelde	Art. 9 en 11
Tabel 2-soorten	levendbarende hagedis	Art. 9 en 11
	Ronde zonnedaauw, kleine zonnedaauw, welriekende nachtorchis, wespenorchis	Art 8
Soorten van bijlage 1 van de AMvB (Tabel 3): ontheffing noodzakelijk.	Adder, heideblauwtje, veldspitsmuis	Art. 9 en 11
Soorten van Bijlage IV Europese Habitatrichtlijn (Tabel 3): geen ontheffing mogelijk op basis van belang j ¹	gladde slang	Art. 9 en 11

Tabel 6: Soorten waarvoor een ontheffing wordt aangevraagd en overtreding waarvoor de ontheffing wordt aangevraagd.

3.6 GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING

Planten

Ronde en kleine zonnedaauw komen zo wijd verspreid voor door het plangebied dat het verloren gaan van een beperkt aantal groeiplaatsen geen negatief effect heeft op het populatieniveau. Daarbij komt dat in het noordelijk deel van deelgebied Zuidelijke Leemruggen grenzend aan Weiteveen waar een deel van de werkzaamheden plaatsvindt, de soorten ontbreken vanwege verdroging en te hoge voedselrijkdom. Door de maatregelen neemt de geschiktheid van het gebied dermate toe dat een sterke uitbreiding van de groeiplaatsen te verwachten is. Dit komt de gunstige staat van instandhouding sterk ten goede.

Door het nemen van mitigerende maatregelen treedt geen negatief effect op op de gunstige staat van instandhouding van moeraswespenorchis en welriekende nachtorchis. De soorten worden verplaatst naar de heischrale graslanden binnen het plangebied. Door de hydrologische maatregelen neemt de kwaliteit van de heischrale graslanden in de toekomst verder toe, wat een positief effect heeft op de gunstige staat van instandhouding van deze soorten.

Veldspitsmuis

Door het nemen van mitigerende maatregelen blijft er voldoende geschikt winterhabitat aanwezig tijdens de werkzaamheden. Tevens wordt zo goed mogelijk voorkomen dat individuen omkomen tijdens de werkzaamheden door te werken en/of het leefgebied ongeschikt te maken buiten de gevoelige periode. In de huidige situatie is het plangebied matig geschikt voor veldspitsmuis door de hoge voedselrijkdom daar waar het plangebied voldoende droog is voor veldspitsmuis. Doordat de bemesting wordt gestopt neemt de kwaliteit van het leefgebied toe. Door voldoende hoogteverschil in het landschap gecombineerd met houtwallen en leemruggen blijft voldoende droog kleinschalige landschapselementen aanwezig na de vernattingsmaatregelen. Daarnaast ontstaat door de inrichting van de Laars van Griendtsveen nieuw leefgebied voor veldspitsmuis, bestaande uit kleinschalige goed ontwikkelde landschapselementen. De maatregelen komt de gunstige staat van instandhouding van de lokale populatie ten goede op middellange en lange termijn.

¹ Belang j: De uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Reptielen

De betreffende beschermde reptielen komen voor in het gehele Bargerveen. De laatste jaren zijn de aantallen reptielen wat teruggelopen wat te maken kan hebben met de reeds uitgevoerde vernattingsmaatregelen. Hierdoor is het van belang dat er zowel tijdens als na de werkzaamheden voldoende geschikt leefgebied aanwezig is en wordt voorkomen dat individuen omkomen tijdens de werkzaamheden. Door het nemen van mitigerende maatregelen wordt gezorgd dat tijdens de werkzaamheden voldoende droog leefgebied aanwezig is voor de soorten. Door het ongeschikt maken van leefgebied ter hoogte van de werkzaamheden in de minst gevoelige periode en onder begeleiding van een ter zake kundige ecooloog, wordt zo goed mogelijk voorkomen dat individuen omkomen tijdens de werkzaamheden. De houtwallen en bosopstanden binnen het plangebied blijven behouden omdat deze ook na de vernattingsmaatregelen voldoende droog zijn (door de hoogteverschillen in het landschap). Daarnaast wordt op grote schaal nieuw leefgebied gecreëerd door de aanleg van leemruggen in deelgebied Zuidelijke Leemruggen en door de inrichting van de Laars van Griendtsveen. Ter hoogte van de laars wordt een natte (met poelen en een slenk) en droge zone ingericht waardoor verschillende gradiënten en overgangszone in het landschap ontstaan. Hierdoor zal geschikt leefgebied toenemen. Ter hoogte van het plangebied ontstaan een overgangszone van natte ruigtevegetatie met veenvorming naar droge vegetaties, hetgeen primair leefgebied vormt voor reptielen. Dit omdat enerzijds het voedselaanbod zal stijgen, anderzijds omdat de kwaliteit en kwantiteit van geschikte verblijfplaatsen zal toenemen. Dit heet een positief effect op de gunstige staat van instandhouding.

Heideblauwtje

Heideblauwtje komt verspreid voor in het Bargerveen. Door verdroging en verzuuring gaat het leefgebied steeds verder achteruit. De maatregelen zijn echter nodig om verdere verdroging en daarmee achteruitgang van leefgebied van heideblauwtje tegen te gaan. In de huidige situatie gaat op de meeste (bovenveense) graslanden in het Bargerveen het heideblauwtje achteruit en juist op natte heide en veen vooruit. Ter hoogte van het plangebied zijn de vegetaties voor een groot deel verdroogd. Ook op de natte heidevegetaties treedt verdroging op. Door het nemen van de hydrologische herstelmaatregelen neemt de kwaliteit van leefgebied weer toe, wat ten gunste komt van de populatie. Door de aanleg van de leemruggen en de slenk ontstaat op kleine schaal ruimtebeslag op potentieel geschikte vegetaties. De soort komt voor door het gehele Bargerveen en er zijn voldoende uitwijkmogelijkheden. Door de inrichting van de Laars van Griendtsveen ontstaat eveneens nieuw leefgebied voor heideblauwtje doordat er in de natte deel van de inrichting geschikte vegetaties ontstaan.

De inrichtingsmaatregelen hebben een positief effect op de gunstige staat van instandhouding.

Bijlage 1

Gebruikte literatuur

- Bekker, D.L., 2009. Voortgangsonderzoek naar de verspreiding van noordse woelmuis, waterspitsmuis en veldspitsmuis in 2008 met behulp van braakbalanalyse. VZZ rapport 2009.05. Zoogdiervereniging VZZ, Arnhem.
- NDFD 2005 - 2013.
- Provincie Drenthe, Atlas van Drenthe, beheertypenkaart 2015
- Waarneming.nl; Waarnemingen van flora en fauna (geraadpleegd maart 2015).
- Ravon.nl (geraadpleegd maart 2015).
- Vlinderstichting 2011. Ontwikkeling dagvlinders bovenveengraslanden Bargerveen, rapportnr. VS2011.020.
- Zoogdiervereniging.nl (geraadpleegd maart 2015).
- Staatsbosbeheer (dhr. B. Versluijs en dhr. J. Rocks) (jaarlijkse monitoring reptielen, vlinders en libellen en verspreiding amfibieën en planten).
- Verspreiding beschermde ongewervelden: dhr. J. Rocks (jaarlijks de monitoring van vlinders en libellen).